

Cengiz Aytmatov

GÜN OLUR
ASRA BEDEL

Çeviren:
Refik Özdek

YAYIN NU: 231
EDEBÎ ESERLER: 118

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-975-437-053-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1991
60. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Yeditepe Ofset

Baskı: Mega Basım Yayın San. Ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere İstanbul
Tel: 0212 412 17 00
Sertifika Numarası: 12026

İstanbul - 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

CENGİZ AYTMATOV; 1928 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'e bağlı Talas Vadisi'nde yer alan Şeker Köyü'nde doğdu. Babası Törekul Aytmatov, annesi Nagima Hamzayevna Aytmatova'dır. Memur olan babası 1937 yılında Stalin'in temizlik hareketinde öldürülen kurbanlar arasındadır. Annesi çeşitli memuriyetlerde bulunmuş ve dört çocuğunu kendi başına büyütme durumunda kalmıştır. İlkokula kendi köyünde giden Cengiz Aytmatov, babaannesi Ayıkman Hanım'dan dinlediği ninniler, masallar, ve efsanelerle yetişir.

İkinci Dünya Savaşı'nın yokluk yıllarını babasız geçiren Aytmatov, çocuk yaşından itibaren çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde köy sovyeti kolhozu sekreteri ve vergi memuru olarak çalışır. 1946 yılında Kazakistan'ın Cambul şehrinde Veteriner Teknik Okulu'nda eğitim görmeye başlamıştır. Bu okul bitince, 1948'de Kırgızistan Tarım Enstitüsü'ne devam etmiştir. 1953 yılında, buradan veteriner olarak mezun olur. Aytmatov'un ilk eseri, 1952 yılında *Pravda* gazetesinde yayımlanan *Gazeteci Cyuda*'dır. Bu hikâyeyi, 1957 yılında yayımlanan *Yüzyüze* takip eder. 1956-58 yılları arasında Moskova'da Gorki Edebiyat Enstitüsü'ne devam eden yazarın Cemile adlı hikâyesi 1958 yılında *Novy Mir* (Yeni Dünya) dergisinde yayınlanır. Bu eseri büyük ilgi görür. Aytmatov şöhreti, bu eserin Fransız şair Louis Aragon tarafından Fransızca'ya tercüme edilmesi ve Avrupa'da yayımlanması ile yakalar. Aragon bu hikâyeye yazdığı önsözde Cemile hikâyesini "dünyanın en güzel aşk hikâyesi" olarak takdim etmiştir. Aytmatov, Cemile'nin yayımlandığı 1958 yılında Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne başlamıştır. Aynı yılın sonunda Kruşçev'in anti-Stalinist kampanyası sırasında Sovyet Komünist Partisi'ne ve Yazarlar Birliği'ne kabul edilir. Babası Stalin muhalifi olan Aytmatov'un, partiye girmesi ve birliğe kabul edilmesi ancak siyasî şartların yumuşaması sayesinde gerçekleşmiştir. Hatta sırf babasının muhalifliği yüzünden öğrencilik yıllarında bursu kesilmiş, pek çok terslikler yaşamıştır. Değişen siyasî şartlarla birlikte Aytmatov hem Kırgız hem de Rus yazarlar arasında yerini pekiştirmiştir. Bu yıllarda *Literaturnyi Kırgızistan* dergisi editörlüğünü, sonra beş yıl boyunca *Pravda*'nın Orta Asya muhabirliğini yapmıştır. Aytmatov 1963 yılında, *İlk Öğretmen*, *Deve Gözü*, *Cemile* ve *Selvi Boylum Al Yazmalım* adlı hikâyelerinden oluşan *Steplerden ve Dağlardan Hikâyeler* adlı kitabıyla Lenin Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. 1959-67 yılları arasında *Novy Mir*'in editörlüğünü yapmış ve 1968'de Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. Aynı yıl Kırgızistan'ın millî yazarı seçilmiştir. Cengiz Aytmatov'un edebî seyri bu yıllarda hikâyecilikten roman yazarlığına doğru kayar. İlk romanı olan *Toprak Ana* 1963'de neşredilir. Yine aynı yıl yayınlandığında büyük heyecan uyandıran *Elveda Gülsarı*'yı kaleme alan Aytmatov, daha sonraki yıllarda çeşitli yayın organlarında hikâyelerini yayımlatmaya devam eder. 1964'te yayımlanan *Kızıl Elma* ve

1969'da yayımlanan *Oğulla Buluşma* hikâyelerinden sonra, yazar 1970'de edebiyat âleminde yankı bulan *Beyaz Gemi* romanını neşreder. Daha sonra 1972'de *Asker Çocuğu* hikâyesini, 1975'de Kazak yazar Kaltay Muhammedcanov'la birlikte *Fuji-Yama* adlı tiyatro eserini, 1976'da *Sultanmurat*, 1977'de *Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek* hikâyelerini neşreder. 1980 yılında kaleme aldığı *Gün Olur Asra Bedel* romanı yazarın edebiyat hayatının zirvelerinden birini teşkil eder.

Aytmatov, 1986 yılında neşredilen *Dişi Kurdun Rüyaları* isimli romanıyla, yazarlık seyrini mahalli olandan evrensel olana taşımıştır. Aytmatoov 1990'da yayımlanan *Beyaz Yağmur* ve *Yıldırım Sesli Manascı* hikâyelerinden sonra, aynı yıl *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'u yayımlar.

Aytmatov, başarılı bir edebiyatçı kimliğine sahip olmasının yanında, insan ilişkileri ve yüksek temsil kabiliyeti sayesinde Sovyet devletinden itibar görmüş, devletin çeşitli birimlerinde görev almıştır. 1978 tarihinde Yüksek Sovyet Prezidium'u tarafından Sosyalist İşçi Kahramanı olarak ödüllendirilir. 1983 yılında Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü'nü ikinci kez kazanmıştır. Gorbaçov döneminde Sovyet Parlamentosu Kültür ve Ulusal Diller Komitesi Başkanlığı ve Sovyet Yazarlar Birliği Sekreterliği görevlerinde bulunmuştur. Sovyetler Birliği dağılmadan önce Gorbaçov'un beş danışmanından biri olmuştur. Cengiz Aytmatoov; edebî çalışmalarının dışında, 15 yıl Avrupa'da SSCB ve bilahare Kırgızistan'ın büyükelçiliğini yapmıştır. Avrupa Birliği, NATO, UNESCO ve Benelüks ülkelerinde görev yapmıştır.

Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel* romanının sinemaya uyarlanma çalışmalarının devam ettiği Tataristan'daki Kazan şehrinde rahatsızlanmış ve hastaneye kaldırıldığı Almanya'nın Nürnberg şehrinde 9 Haziran 2008 tarihinde vefat etmiştir.

Ötügen Neşriyat tarafından yayınlanan eserleri:

- Beyaz Gemi (Roman)
- Cemile - Sultan Murat (Hikâyeler)
- Cengiz Han'a Küsen Bulut (Roman)
- Dişi Kurdun Rüyaları (Roman)
- Elveda Gülsarı (Roman)
- Gün Olur Asra Bedel (Roman)
- Kızıl Elma - Oğulla Buluşma - Beyaz Yağmur - Asker Çocuğu - Deve Gözü (Hikâyeler)
- Toprak Ana (Roman)
- Yıldırım Sesli Manascı - Yüzyüze - Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek (Hikâyeler)

*Ve bu kitap benim vücudum,
Ve bu söz benim ruhum.*

Grigor Narckatsi
“Acılar Kitabı” X. yüzyıl

-I-

KURUMUŞ sel yataklarında, çırılçıplak kalmış vadi yamaçlarında av aramak, büyük bir sabır işiydi. Yeraltı yuvalarında yaşayan kazıcı hayvanların bıraktığı karmakarışık izler, ava çıkmış aç tilkinin başını döndürüyordu. Bazen gücünü toplayıp bir tarla faresinin yuvasını eşeliyor, bazen de, yağmurların iyice meydana çıkardığı bir taşın kovuğundan küçük bir araptavşanının sıçrayıp çıkmasını umutla, sabırla, uzun uzun bekliyordu. Böyle bir şey olsa hemen üzerine atılacak, işini bitirecekti onun. Aç tilki, av araya araya demiryoluna yaklaşmıştı. Bozkır boyunca, koyu, düz bir şerit gibi uzanan demiryolu onu hem korkutuyor hem de kendine çekiyordu. Bu yolun üzerinde her iki yönde trenler büyük bir uğultu ile yeri sarsarak gelip geçer, rüzgârın savurduğu kara dumanlar ve keskin kokular bırakırdı.

Akşam üzeri, tilki, telgraf hattının hemen yakınında, sık, kuru kuzukulaklarının bulunduğu bir dereye girdi. Burada, koyu kırmızıya çalan bol tohumlu sapların arasında, boz bir yumak gibi kıvrılıp yattı. Sinirli sinirli kulaklarını oynatarak, hafif esen yelin kuru otlarda çıkardığı hışırtıyı dinleyerek, sabırla gecenin gelmesini beklemeye koyuldu. Telgraf direkleri de vınlıyor, acı acı inliyordu ama bu onu

korkutmuyordu. Direkler hep oldukları yerde durur ve onu kovalamazlardı.

Gelip geçen trenlerin kulak patlatan gürültüsünden nefret eder, tren geçerken nefesini kısıp büzüşür, altında yerin uğuldayıp sarsıldığını bütün kaburgalarıyla hisseder, cılız vücudu zangır zangır titrer, o pis kokulardan tiksindir, korkar ama yine de kaçıp gitmez, gecenin gelmesini beklerdi. Çünkü geceleri demiryolunun daha sessiz olacağını bilirdi.

Tilki buralara çok seyrek, ancak açlıktan kıvrandığı zamanlarda gelirdi.

Tren gelip geçtikten sonra bozkıra tam bir sessizlik çökerdi. Yer göçmesinden sonra duyulan sessizliğe benzerdi bu sessizlik. İşte o sessizlik içinde de tilki, havadan, uzaktan uzağa, pek anlaşılmayan, belki de kendi kalbinden gelen başka bir ses duyardı. Alacakaranlığa bürünen manzarayı yalayarak gelen bu ses onu kuşkulandırır, korkuturdu. Çünkü hava akımlarının bir oyunu olan bu ses, havanın değişeceğine işaretledi. Hayvan bunu içgüdü ile anlar, üzüntü içinde bir süre donup kalırdı olduğu yerde. Yaklaşmakta olduğunu hissettiği büyük felâket karşısında olanca sesiyle ulumak, ağlamak isterdi. Ancak, içindeki açlık, doğanın bu uyarılarını da bastırıyor, boğuyordu.

Tilki, koşmaktan şişen, sızlayan tabanlarını yalaya yalaya, hafif hafif inlemekten başka bir şey yapamıyordu.

O günlerde akşamlar soğuk olurdu. Sonbahar yaklaşıyordu çünkü. Geceleyin hava iyice soğur, sabaha karşı kırağı düşer, toprak bembeyaz bir tuzla halinde görünür, güneş doğunca kırağı erir ve her yer açılırdı. Bundan sonra da bozkır hayvanları için kıtlık, kaygı dolu günler gelirdi. Yazın bile az görünen av hayvanları şimdi hiç görünmez olmuşlardı. Bazıları sıcak ülkelere göçmüş, bazıları yeraltındaki yuvalarına kapanmış, bir bölümü de kumluklara çekilmişlerdi. Şimdi her tilki, bu ıssız bozkırda tek başına dolaşarak bir lokma yiyecek arıyordu.

Bu yıl doğan yavru tilkiler büyümüş, dağılmış, her biri bir yana gitmişti. Çiftleşme mevsimine daha vakit vardı. Kış gelince bir yerlerde buluşup toplanacaklardı. Erkekler dişileri için, dünya dünya olalı yaptıkları gibi, birbirleriyle kıyasıya dövüşeceklerdi.

Gece karanlığı çökünce tilki sindiği dereden çıktı. Bir süre durup çevreyi dinledikten sonra demiryoluna doğru koştu. Rayların bir sağına bir soluna geçiyor, yolcuların vagon pencerelerinden attıkları artıklar arasında yiyecek bulmaya çalışıyordu. Epeyce koştu yol boyunca. Önüne çıkan her şeyi koklayıp yokladı. Bir lokma yiyecek bulabilmek için iyice yoruldu. Pis, iğrenç kokular veren şeylere dokunmadı. Yolun iki yanı çeşitli kâğıtlarla, tomar tomar gazetelerle, kırık şişelerle, sigara izmaritleriyle, ezilip bükülmüş konserve kutularıyla ve işe yaramaz öteberi ile doluydu. Bir defasında, kırılmamış ama ağzı açık bir şişeyi kokladı da başı döndü, boğulacak gibi oldu. Birkaç defa rastladı böyle şişelere ve her defasında tiksindi ve bir daha onlara hiç bakmadı. Pis kokular çıkaran o şişeleri görür görmez yolunu değiştirip, onun uzağından geçiyordu.

Açlık idi, onu bu yola düşüren. Ama bunca çabaya, uğrunda korkusunu bile yenerek bunca yorulmasına rağmen bir lokma yiyecek bulamamıştı. Yine de ümidini yitirmiyor, diş dokunur bir şey bulabilmek için, yolun bir sağına, bir soluna geçiyor, koşuyor ha koşuyordu.

Tilki birden durdu. Baskına uğramış bir insan gibi, bir ayağı havada, bir süre öylece donup kaldı. O kıpırtısız haliyle, pek yüksekte olan solgun ay ışığında bir gölge gibi görünüyordu. Ona kuşku veren gürültü devam ediyordu ama henüz uzaktaydı. Kuyruğunu yine dik tutarak, havadaki ayağını basıp öbürünü kaldırarak, yoldan çıkmakla çıkmamak arasında tereddüt ediyordu. Sıçrayıp kaçmaya hazırdı. Sonra, demiryolu setinden ayrılmadan yürümeye devam etti. Yine yolun bir o yanına, bir bu yanına geçiyor-

du. Yüzlerce tekerleğin demire sürtünmesinden çıkan sesi çok iyi işittiği hâlde kaçmadı. Çünkü o dakikada aradığını bulacaktı gibi bir his vardı içinde. Ama tam bu sırada dönemeçten çıkan trenin arka arkaya bağlanmış iki lokomotifin güçlü farları ışıldayıp karanlığı yardı, göz kamaştıran ışıklar bozkırı aydınlattı ve tilki, ateş görmüş pervane gibi, ne tarafa kaçacağını bilemeden çırpınmaya başladı. Tren korkunç bir hızla yaklaşıyordu. Havayı toz duman ve boğucu bir koku kapladı, şiddetli bir yel estirdi lokomotifler.

Tilki güçlkle kendini yana attı. Arkasına baka baka ve yere yapışırçasına uzaklaştı oradan. O ışıklı canavar büyük bir uğultu ile geçti ve tekerleklerin takırtısı uzun zaman devam etti. Şimdi hayvan kaçıp durduğu yerde çırpınıyor, ama yine de, olanca hızıyla kaçıp kurtulacağı yerde, oradan pek uzaklaşmak istemiyordu.

Durup biraz soluk aldı, gücünü topladı. Demiryolu yine çekmeye başlamıştı onu. Çünkü, açlığını biraz olsun gidecek şeyi ancak orada bulabilirdi. Ama, karşıdan yine ışık göründü, yine iki lokomotifin çektiği uzun bir tren geliyordu üzerine doğru.

Tilki bunu görünce bozkıra daldı, geniş bir yay çizerek koşmaya başladı. Trenlerin geçmediği başka bir yerden yine demiryoluna çıkacaktı.

Bu yerlerde trenler doğudan batıya, batıdan doğuya gider gelir.. gider gelirdi...

Bu yerlerde demiryolunun her iki yanında ıssız, engin, sarı kumlu bozkırların özeği Sarı-Özek uzar giderdi.

Coğrafyada uzaklıklar nasıl Greenwich meridyeninden başlıyorsa, bu yerlerde de mesafeler demiryoluna göre hesaplanırdı.

Trenler ise doğudan batıya, batıdan doğuya gider gelir.. gider gelirdi...

*

**

Gece yarısında, biri, hızlı adımlarla demiryolu makasçı

kulübesine doğru ilerliyordu. Önce yolun üzerinden yürüyordu ama trenin geldiğini görünce yol setinden indi. Elini yüzüne tutarak ve hızlı giden trenin çıkardığı rüzgârdan savrulan toz dumandan korunarak yürüdü (Bu, özel bir ekspres idi. Bu trenler, özel bekçiler tarafından korunan bölgeye, *Sarı Özek-1* kosmodromuna (uzay alanına) giderler, ileride özel demiryoluna saparlardı. Bu trenlerin vagonları her zaman branda bezleriyle örtülü olur, sahanlıklarda da silâhlı muhafızlar bulunurdu).

Yedigeç, gelenin karısı olduğunu ve çok önemli bir haber getirdiğini hemen anladı. Önemli bir sebep olmasa o saatte gelmez, öyle yürümezdi. Karısının getirdiği haberi tahmin etmişti ve tahmini de doğru idi. Ama iş başında olduğu için yerinden kımlıdayamazdı. Son vagon da gelip geçtikten ve o son vagonun sahanlığındaki memura elindeki fenerle “her şey yolunda” işaretini verdikten sonra, dönüp hızlı adımlarla karısının yanına geldi:

- Hayır ola? dedi.

Kadın heyecanlı, üzüntülü idi. Dudaklarını kımlıdatıp bir şeyler söyledi. Yedigeç onun söylediklerini işitmese de ne demek istediğini anlamıştı. İçine doğmuştu söyleyecekleri.

- Rüzgârın karşısında durma, dedi ve onu kulübeye götürdü.

Daha önce hissettiği ve karısının ağzından da duyacağı şey önemliydi ama o anda onu şaşırtan başka bir şey oldu. Karısının yaşlandığını, artık kocadıklarını evvelce de fark etmişti. Ne var ki bu defa karısının biraz hızlı yürümekten nefesinin tıklandığını, göğsünden hırıltılar çıktığını, soluk aldıkça zayıf omuzlarının inip inip kalktığını görünce, pek üzüldü, yüreği parçalandı. Beyaz duvarlı kulübenin güçlü elektrik ışığında karısı Ukubala'nın morarmış yüzündeki derin kırışıklıklar pek belirgin görünüyordu (oysa, onun buğday renkli yüzü ne kadar düzgün, ne kadar lekesizdi...

Gözleri de her zaman ışıltılıydı). Dişsiz ağzı da dikkatini çekti. Bu durum, kocamış bir kadının dişsiz kalmaması gerektiğini gösteriyordu (onu çoktan istasyona götürüp ‘metal’ denilen dişlerden taktırması gerekirdi: Artık genç, yaşlı herkes metal diş taktırıyordu). Onun, başından kaymış yazmasının altından çıkarak yüzüne dağılan apak olmuş saçları da yüreğini yaraladı. Karısının böyle yaşlanmasında sanki suç onunmuş gibi, “Vah çileli karım, nasıl da ihtiyarlattım seni!” diye geçirdi aklından. Yedigey, karısına büyük şükran, minnettarlık duygusuyla susuyordu. Her şey için minnettardı ona: Birlikte geçirdikleri uzun yıllar için, kocasına duyduğu bağlılık ve saygıdan dolayı gece yarısı istasyonun en uzak noktasına kadar uzun bir yol yürüyerek Kazangap’ın ölüm haberini getirdiği için... Çünkü Ukubala, uzak yakın hiçbir akrabalığı olmasa da, herkes tarafından terkedilmiş bu zavallı ihtiyarın ölümüyle yalnız onun içten ilgileneneceğini bilirdi.

İçeri girdiler ve Yedigey karısına:

- Otur, biraz soluk al, dedi.

- Sen de otur.

Oturdular.

- Ne oldu? Ne var?

- Kazangap öldü.

- Ne zaman?

- Şimdi oradan geliyorum. Bir uğrayayım da, halini hatırını, bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sorayım, demiştim. İçeri girdiğimde ışığı yanyor, o da her zamanki yerinde oturuyordu, ama sakalı dimdik, yukarı kalkık idi. Yanına yaklaşıp “Kazake!” dedim. “Canınızın istediği bir şey var mı, sıcak çay ister misiniz?” diye sordum. Ama gördüm ki o çoktan...

* Kazake: Kazangap ake(Kazangap amca)nin kısa söylenişi. Ake (ağa), Kırgızca ve Kazakçada yaşça büyük erkeğe hitap tarzıdır. Çok defa ismin son hecesi ‘ke’ şekline dönüştürülerek söylenir. Yedigey-Yedike, Boston-Moske, Bazarbay-Bazake... gibi. (Çevirenin notu)

Ukubala sözünü bitiremedi. İnce ve kızarmış gözkapakları arasından yaşlar boşandı, içini çeke çeke ağlamaya başladı. Az sonra kendini tutarak devam etti konuşmaya:

- Zavallının sonu bu oldu işte! Ölüp gitti, yanında gözlerini kapayacak biri olmadan.

Şimdi hiçkırıra hiçkırıra ağlıyor ve kesik kesik konuşuyordu:

- Kimin aklına gelirdi böyle kimsiz, kimsesiz öleceği.

Ukubala, “sahipsiz bir sokak köpeği gibi ölüp gitti...” demek istemiş, ama dilini tutup bunu söylememişti. Apaçık anlaşılın bu durumu sözle de belirtmesine gerek yoktu zaten.

Yedigey, savaştan döndüğü günden beri Boranlı istasyonunda, bu küçük durakta çalıştığı için yörede *Boranlı Yedigey* olarak anılıyordu. Şimdi duvar dibindeki küçük sıraya oturmuş, kütük gibi ellerini dizlerinin üzerine koymuş, yüzü bulut gibi kararmış hâlde, sessizce karısını dinliyordu.

Eskimiş ve yağ içinde kalmış demiryolcu şapkasının siperi de gölgeliyordu gözlerini. Ne düşünüyordu acaba?

- Şimdi ne yapacağız? dedi Ukubala.

Yedigey başını kaldırıp acı bir gülümseme ile karısına baktı:

- Ne mi yapacağız? Ne yapılır böyle durumlarda? Gömeceğiz tabî (kesin kararını vermiş insanın tavriyla ayağa kalktı). Sen şimdi hemen eve döneceksin, ama önce söyleyeceklerimi dinle.

- Dinliyorum.

- Varır varmaz Osman'ı uyandır. Bizim şefimiz olduğuna aldırma. Bunun hiç önemi yok. Ölüm karşısında herkes eşittir. Kazangap'ın öldüğünü söyle ona. Adam burada tam kırk dört yıl çalışıp çürüttü kendini. Kazangap burada çalışmaya başladığı zaman Osman daha doğmamıştı bile. O zamanlar dünyanın altınını versen kimse gelip çalışmazdı burada. Sarı-Özek'te diri diri gömülmek istemezdi. İti bağ-

lasan bile durmazdı bu bozkırlarda. O çalıştığı süre, buradan gelip geçen trenlerin sayısı başındaki kıllardan bile fazladır. Hele bunu bir düşünsün. Aynen söyle... Dur, bir şey daha söyleyeceksin.

- Dinliyorum.

- Her evin penceresini tıklat, herkesi tek tek uyandır.

Zaten bir avuç insanız... Parmakla sayılacak kadar az, topu topu sekiz hane. Kazangap gibi bir adamın öldüğü gün kimse uyumamalı, herkes ayağa kalkmalı.

- Rahatsız olmak, kalkmak istemezlerse?

- Bizim işimiz haber vermek, gerisini kendileri bilir.

Uyanmalarını benim istediğimi söyle. İnsan iseler vicdanları da olmalı. Ha, bir şey daha...

- Dinliyorum.

- Önce nöbetçi memura koş, bugün Şahmerdan nöbetçi. Ona durumu anlat, ne yapması gerektiğini düşünsün.

Belki benim yerime bir gün için başka birini koyar. Bunu yapacaksa bana da bildirsin. İyice anladın mı söyleyeceklerini? Anlat ona.

- Sen merak etme, hepsini söylerim.

Ukubala dönüp gitmek üzere iken en önemli şeyi unutmuş gibi birden durdu:

- Peki, çocuklarına haber vermeyecek miyiz? Ölen, babaları... Önce onlara haber vermemiz gerekmez mi?

Yedigey'in suratı asıldı, kaşları çatıldı ve bir şey söylemedi. Ukubala bu sözünden kocasının hoşlanmadığını, canı sıkıldığını anlamıştı. Yine de kendini haklı göstermek için:

- İyi de olsalar, kötü de olsalar, ölenin çocukları onlar, haber vermeliyiz, dedi.

Yedigey elini havada sallayarak cevap verdi:

- Biliyorum, biliyorum... Onları düşünmedim mi sanıyorsun? Onlar gelmeden olmaz elbet ama bana kalsa, hiçbirini sokmazdım rahmetlinin yanına.

- Bak Yedigey, nasıl evlatlar oldukları bizi ilgilendirmez. Haber verelim gelsinler, babalarının cenaze töreninde bulunsunlar, sonra yıllarca kurtulamayız dillerinden.

- Gelmesinler mi diyorum ben? Gelsinler.

- Oğlu şehirde, epeyce de uzak, nasıl yetişecek?

- İsterse yetişir. Önceki gün Kumbel istasyonuna gittiğinde bir telgraf çektim ona. Babasının ağır hasta olduğunu, ölüm döşeginde olduğunu bildirdim. Daha başka ne yapabilirim, mademki çok akıllı geçiniyor, olanı anlamış olmalı.

Ukubala biraz rahatlardı ama onu düşündüren başka bir şeyi de söylemeden edemedi:

- Telgraf çekmekle iyi etmişsin ya, gelini de getirse bari, ne de olsa ölen yabancı değil, kaynatası.

- Bunu da kendileri düşünsün, küçük çocuk değiller ya!

- Orası doğru, kendileri düşünmeli, dedi Ukubala.

Kadın yine de tereddüt ediyordu. Bir süre sustular.

- Pekâlâ, dedi Yedigey, hadi artık fazla gecikme de git.

Ukubala'nın söylemek istediği bir şey daha vardı:

- Peki, Kumbel istasyonunda sarhoş kocası ve çocukları ile mutsuz bir hayat süren zavallı kızı Ayzade de gelmeyecek mi babasının cenazesine?

Yedigey yine acı acı gülümsedi ve karısının omuzuna hafifçe vurdu:

- Eh, hatun, hepsinin derdini üzerine almak istiyorsun. Ayzade el uzatsan degecek kadar yakınıımızda sayılır. Sabahleyin istasyona giden biri haber verir ona. Ama şunu bilesin ki, Ayzade'nin de, onun erkek evlâdı olmasına rağmen Sabitcan'ın da bize bir yardımı olmayacaktır. Gelmesine gelecekler ama birer yabancı, birer misafir gibi uzakta duracaklardır, ölüyü gömme işi bize kalacaktır. Haydi şimdi git ve dediklerimi herkese anlat.

Ukubala kapıya yöneldi. Kararsızdı, biraz duralardı ama bir şey söylemeden yürüyüp gitti. Yedigey ardından seslendi:

- Önce nöbetçi Şahmerdan'a uğra! Yerime birini gönderdin. Sonra fazla mesai yapar, öderim bunu. Ölü, ıssız bir evde tek başına yatıyor, başında bir bekleyeni yok, olmaz böyle şey. Bunu anlat ona.

Kadın "peki" der gibi başını salladı ve gitti. Tam bu sırada sinyal sesi duyuldu, işaret lambasının kırmızı ışığı yandı: Boranlı istasyonuna yeni bir tren geliyordu. Nöbetçi memuru uyarısına göre o treni yedek yola alması, karşı yönden gelen başka bir trene yol vermesi gerekiyordu. Her zaman karşılaştığı bir durumdu bu. Gerekeni yaptı. Trenler kendi yollarında giderken, Yedigey dönüp dönüp hat boyunca ilerleyen karısına bakıyordu. Söylenmesi gereken bazı şeyleri unutmuştu sanki. Elbette unuttuğu şeyler olabiliirdi, insan cenazenin kaldırılması için gereken şeylerin hepsini birden hatırlayamazdı. Ama dönüp dönüp bakmasının asıl sebebi bu değildi. Karısının şu son zamanlarda ne kadar ihtiyarladığını, kamburlaştığını, hat boyundaki sarı ışıklar altında daha iyi farkedip anlaması idi o bakışlarının sebebi.

"Demek, ihtiyarlık iyice omuzlarımıza çöktü artık" diye düşündü. "Şimdi iki ihtiyarcık olduk işte." Sağlığından şimdilik bir şikâyeti yoktu. Doğuştan sağlam bir insandı. Nice gençler su dökemezdi eline. Ama yaşı ilerliyordu. Altmışını bitirmişti, altmış birine basmış bulunuyordu. "Dikkat et ha! İki-üç yıl sonra seni emekliye ayıracaklar!" dedi kendi kendine. Ama çok iyi biliyordu ki yerini alacak yeni bir gözcü, yeni bir tamirci bulmaları ve onu emekliye ayırmaları o kadar kolay olmayacaktı. Belki bu mahrumiyet bölgesinde, bu susuz topraklarda çalışanlara verilen ek ödemeye tamah eden biri çıkabilirdi ama bu da zayıf bir ihtimaldi. Bugünün gençleri arasında bu bozkırda çalışmak isteyen pek çıkmazdı.

Sarı-Özek'te yaşamayı göze almak için yürek isterdi. Bozkır uçsuz bucaksız, insan ise küçüktür. İnsan çok